

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ
ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

**“VAR OLAMAYAN KADIN
KİMLİĞİ”**

Danışman Öğretmen: Emine Taş

Öğrencinin Adı: Elif

Öğrencinin Soyadı: Akova

Diploma Numarası: D1129-007

Ödevin Sözcük Sayısı: 3601

Araştırma sorusu: Orhan Kemal'in El Kızı adlı romanında “Baskılanmışlık” durumunun odak figür Nazan üzerindeki etkisi hangi yönleriyle ele alınmıştır?

Öz (Abstract)

“Kaybolan Kadınlar” adlı bu tez çalışmasında Orhan Kemal’in El Kızı adlı romanını seçtim. Orhan Kemal konularını sosyal gerçeklik temelinde ele alan bir yazar olarak yapıtlarında kadının içinde bulunduğu durumlara da ayna tutmuştur. Tez konumu bu gerçeklik temelinde; kadın üzerindeki baskılanmışlığa ve bu baskılanmışlığın sonucu olarak kadının sömürülmesine dayandırdım. Bu yapıtı seçme nedenim kadın sömürüsüne karşı bir insan olmamdır. Kadının baskılanmışlığını yapıtın odak figürü Nazan aracılığıyla inceledim. Bu baskılanmışlığı odak figürle aile bağı olan “aile içi figürler” ve onu dışarıdan etkileyen “aile dışı” yan figürler başlığında değerlendirdim. Sonuçta baskılanmışlık gibi insanı kendine yabancılaştıran etkinin insan sömürüsüne neden olduğu gerçeğine ulaştım.

Sözcük Sayısı: 99

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	3
1. Aile İçi Figürler.....	5
1.1. Mahzar Bey.....	5
1.2 Hacer Hanım.....	7
2. Aile Dışı Figürler.....	10
2.1 Naciye ve Rıza.....	10
2.2 Nazan'ın Teyzesi.....	12
2.3 Sami.....	133
2.4 Hapishanedeki Kadınlar.....	155
3. SONUÇ.....	166
4. KAYNAKÇA.....	16

Araştırma sorusu: Orhan Kemal'in El Kızı adlı romanında “Baskılanmışlık” durumunun odak figür Nazan üzerindeki etkisi hangi yönleriyle ele alınmıştır?

GİRİŞ

Baskılanmışlık “Belirli ruhsal etkinlik ve süreçleri, kişinin isteği dışında bilinçaltına itmesi veya bu itilenlerin bilince çıkmasını önleme durumu”¹dur. Sosyal yaşamda bireyin istediklerini çeşitli nedenlerle hayata geçirememesi baskılanmaya neden oluşturur. Baskı ortamında yaşamını sürdüren birey bir taraftan kendini ifade edemezken diğer taraftan yanlış anlaşılmalara sebep olur ve bu yanlış anlaşılmalar onun hayatının akışını değiştirebilir. Orhan Kemal yapıtlarını gerçek yaşamın sorunları üzerine kurgulmuş, çeşitli nedenlere dayanan baskı unsurunu farklı biçimlerde ele almış ve insan yaşamının baskıyla nasıl değişebildiğini göstermiştir. Bu durum yazarın “El Kızı” adlı romanında bir el kızı olarak Nazan’ın, etkisi altında kaldığı baskı sonucu yaşadığı değişimler ele alınmıştır. Genel olarak sessiz sakin bir yapıya sahip olan Nazan kayınvalidesi Hacer Hanım’ın oyunları karşısında tutunamamış, Hacer Hanım’ın tutum ve davranışları Nazan üzerinde baskı unsuru oluşturmuştur.

Bu tez çalışmasında odak figür Nazan üzerinde baskı yaratan figürler aile içi ve aile dışı figürler olarak iki alt ana başlıkta ele alınacak ve bunların Nazan’ın yaşamı üzerine etkileri üzerinde durulacaktır.

Yapıtta baskılanmanın olumsuz etkisinin görüldüğü odak figür Nazan, sosyal yapı içinde bulunduğu durumdan olumsuz bir noktaya sürüklenmiştir. Odak figür, sosyal yapıda tutunamamış bir insanın hak etmediği bir sonucu yaşamak durumunda kalmıştır. Bu tezde odak figürün baskılanma sonucu değişimi, buna neden olan diğer

¹ TDK. Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu Yayınları, 8.baskı 1998

figürler yoluyla ele alınacaktır. Aile sosyal yaşamın küçük bir birimi olduğu için figürler arası çatışmada aile içi çatışmalar öncelikli olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda tez odak figürün evliliği klasik anlamda gerçekleşmiş kayınvalide Hacer Hanım, Nazan üzerinde iyi insan ilişkisi geliştirmek yerine onu harcamayı tercih etmiştir. Kocasını da Nazan'ın iyi gelin rolünü sürdürebilmek için durumundan şikâyetçi olmaması nedeniyle annesinin Nazan üzerindeki baskısına engel olamamıştır.

Tezde Nazan'ın değişimi bu nedenlerle aile içi ilişkilere öncelik verilerek incelenmiştir. Diğer figürler de Nazan'ın adım adım olumsuzluğa gidişinde etkili olmuşlardır.

1. AİLE İÇİ FİGÜRLER

1.1. Mahzar Bey

Orhan Kemal'in "El Kızı" adlı eserinde odak figür Nazan'ın kocası Mazhar Bey, şık, geniş omuzlu kanlı canlı biri olup aynı zamanda kasabada tanınmış bir avukat olarak kurgulanmış bir figürdür. Mazhar Bey mesleki açıdan başarılı, dışarıda saygın biri olmasına karşın, evde beklediği huzuru ve mutluluğu bulamamıştır. "Ben evimden, karımdan, annemden, hatta çocuğumdan bile memnun değilim Jale." (Kemal,148) Mazhar Bey, eşi Nazan'ın kendisi gibi neşeli olmasını, kederli zamanlarında onun kederini paylaşmasını istemektedir.

"Hani bir coşsa, kocasının boynuna sarılıp onu çılğın gibi öpse... Böyle olmasını istiyordu karısının.Ama nerde? Her zaman, her yerde, her şeyde arka planda kalmayı tercih ediyordu. Tuhaf bir hüznün tesiri altında, boynu bükük zavallı bir hali vardı. Yıllar yılı o kadar beklemiş, hatta zorlamıştı da, bir kere bir kerecik olsun, 'kocacığım!' dedirtememişti."(Kemal, 9)

Nazan baskılanmış karakter yapısının bir sonucu olarak kocasına duygularını açıklamaktan, samimi görünmekten, hatta onunla senli benli olmaktan bile çekinen bir figürdür.

"Aynaya döndü, yüzüne baktı: Güzeldi. Kaynanası bile bunu inkâr edemiyor, yalnız, "Erkeğini avucunun içine alamıyorsun!" diyordu. Bunun için de herhalde adamın boynuna sarılmak, yanaklarından öpmek lazımdı. Lazımdı ama elinden gelmiyordu. Adam, "A... bu da nesi? Ben böyle Ben böyle hayâsızca hareketleri sevmem!" deseydi ya?"(Kemal,155)

Duygularını bir türlü rahatlıkla açıklayamamanın verdiği üzüntüyü kendi iç dünyasında da yaşayan Nazan, Mazhar Bey'in istediği gibi kendisinin kafa dengi, kocasının yanında onun gibi her ortama uyan bir eş olamamış ve Mazhar Bey'in dışarı gitmesine huzuru dışarıda aramasına neden olmuştur.

Yapıtta yetiştirilme tarzı nedeniyle geleneksel Türk kadınının tutucu, kocasına her yönden bağımlı ve ahlaki değerlere aşırı önem veren yönünü yansıtan Nazan'ı, evlendiği ilk günden beri oğlu Mazhar'a ideal bir eş ve kendine gelin olmaya layık göremeyen Hacer Hanım,

bulduğu her fırsatta çeşitli oyunlar ve yalanlarla oğlunu eşinden soğutmaya çalışmıştır. Sakin, boyun eğen ve anlayışlı bir kişiliğe sahip olan Nazan çoğu zaman bu baskılara karşı koymasına da Orhan Kemal bunun darbelerin etkilerini Nazan'ın yaşadığı iç çatışmalarla ve başvurduğu iç monolog tekniğiyle okuyucuya yansıtmıştır. Duygularını açıklayamamanın verdiği üzüntüyü kendi iç dünyasında yaşayan Nazan, Mazhar Bey'in istediği kafa dengi, her ortama uyan bir kadın olamadığı gibi Mazhar Bey'in istediği kadın tipini ve mutluluğu dışarıda aramasına neden olmuştur.

Geleneksel Türk aile yapısına bakıldığında erkek egemen bir toplumda kadının baskılanmışlığını yazar, Nazan figürünün eylemleri kocasıyla ilişkisi yoluyla vurgulamıştır. Nazan her şeyden çok sevdiği kocasına bir unvan ile hitap etmekten öteye gidememiş, çoğu duygusunu ve düşüncesini ondan gizlemiştir. Bunun sonucu olarak da yaşadıkları evlilik sürecinde Mahzar Bey'in gözünde Nazan hiçbir zaman hayal ettiği ideal eş konumuna gelememiştir. İçinden başka davranışlar sergilemek gelse de 'eşe karşı ağırbaşlı olmalı' yaygın inancı nedeniyle duygularını bastırmak zorunda kalan Nazan'ın örselenen özgüveni eksik kalmış ve başta kocasına, çevresine sürekli kendini yetersiz hissetmiştir.

“ ‘Neden icap edecek? Kocam değil misin? İçimden geldi. Kanım kaynadı!’ deseydi. Diyebilseydi. Diyemezdi, dünya dünyaya geçse diyemezdi öyle laflar. Teyzesi ne derdi: ‘ Aman kızım, sen sen ol, erkeğe sırnaşma. Kadın ne kadar ağır olursa erkeğini kendine o kadar bağlar!’ ” (Kemal, 73)

Nazan'ın üzerinde baskı oluşturan ikinci bir etmen de kocasının bir kadın olarak ondan beklediklerini veremediği için mutluluğu dışarıda araması, ruhunu dışarıda tatmin etmeğe başlamasıdır. *“Evim beni sıkıyor, gitmek istemiyorum, içimden gelmiyor. Beni anlasana Jale. Sen zeki, anlayışlı, tecrübeli bir kadınsın.” (Kemal,148)* Odak figürün kendini tam anlamıyla zıt bir biçimde bir “pavyon kadınında” tatmin etmesi Nazan'ı sorgulama durumuna itmiştir. Bütün bu ruhsal ve bedensel tatminler ile birlikte kocası Mazhar Bey; odak figür Nazan'ı,

annesini Hacer Hanım ve yalnızca kendi çıkarları doğrultusunda yakınlık kuran yan komşuları Naciye ve Rıza'nın oyununa gelip evden göndermiş, bu durumda Nazan'ın hayatının gidişatı etkilenmiştir. Romanda baskılanmış, bütün sorunların kaynağını kendinde arayan, erkeği ve ailesini her koşulda mutlu etmek için var olan kadını simgeleyen Nazan bütün bunların yanında yoksulluk ve çevrenin kirli emellerinin de oyuncağı olmuştur. Nazan yaşamının geri kalanında mutsuz bir şekilde hayatından vazgeçmiştir.

“Parmağında elmas taşlı yüzüğü, gerisinde her şeyi bırakıp rüzgârın gittikçe hızlandığı karanlıklara karıştı. Peşinden gelen varmış, yakalanacakmış gibi telaşla, düşe kalka koşuyordu. Kan tere batmıştı. Soluk soluğa. Rüzgârın hırçınlaşmış sahil kayalarında gümbürdettiği denize doğru gittiğinin farkında değildi... Birden hepsinden daha kuvvetli bir rüzgâr en dik kayanın tepesindeki kadını, kapkara bir paçavra gibi çalkalanan, kuduran sulara fırlattı. Fırtınanın hırçın sesi, sarhoş kadının bir anlık çılgınlığını duydu.” (Kemal, 378)

1.2. Hacer Hanım

Odak figür Nazan'ı en fazla baskı altında bırakan figür kayınvalide rolünde görülen Hacer Hanımdır. Hacer Hanım Nazan'a karşı sergilediği kurnaz, yönetimi elinden bırakmayan, oğlunu da izlediği politikalarla etkileyen bir tutum içindedir. Nazan geçirdiği zorlu gençlik yıllarının ardından yaptığı evlilikte Hacer Hanım yüzünden çok daha zorlu bir döneme girmiştir. Romanda “kaynanalık” rolünü tam anlamıyla temsil eden Hacer Hanım, başta gelini Nazan olmak üzere çevresine sözünü geçirebilen, baskın bir figürdür. “*Sen o kadar bilir, o kadar söylersin. Onun gibi pasaklı, onun gibi çorabı düşük dünyaya gelmemiş daha.*” (Kemal, 79) Hacer Hanım'ın geçmişi, karakterini ve gelini Nazan'a olan tutumunu daha da ilginç bir hale getirmektedir. Romanda Hacer Hanım'ın gençliği geriye dönüş tekniğiyle ortaya konmuş, tutum ve davranışları neden sonuç bağı kurularak yansıtılmıştır. Hacer Hanım genç yaşta kendisine göre yaşça büyük birisiyle evlendirilmiş, yoksul olmasına rağmen yaptığı evliliğiyle genç yaşında bir konak görmüş, kısa sürede varsıl kesimin yaşamına ayak uydurmuştur. Bu geçmiş onun kendine bir türlü yakıştıramadığı, barışamadığı kabul etmek istemediği bir durumdur. Gelinin onunla aynı durumda olması onun en büyük rahatsızlık

kaynağı olmuştur. Gelinini Nazan ile benzer bir geçmişe sahip olsa da Hacer Hanım, geliniyle bu benzerliği adeta görmezden gelmiş Nazan'ı ısrarla kendisine bir gelin, oğluna da uygun bir eş olarak görmemiştir. Her gün kayınvalidesinin kıskançlıklarından doğan çeşitli hakaretlere, baskılara ve şiddete maruz kalan Nazan, ağırbaşlı karakteri yardımıyla bu zorlu duruma göğüs germeyi başarsa da kaynanasının yaşattığı baskıyı engelleyecek gücü kendinde bulamamıştır. Hacer Hanım'ın oğlu Mazhar Bey'in karısına hissettiği yoğun sevgisi yüzünden bir gelinden çok evin hizmetçisi konumuna kadar düşen Nazan, romanda annelik, kadınlık gibi önemli özelliklerden yoksun bir karakter olarak yer almıştır. Gelinini ailesinin bir parçası olmaya yeterli görmeyen, oğlunun verdiği aşırı sevgiyi kabullenemeyen Hacer Hanım, Nazan'ı aileden ve evden uzaklaştırmak için hemen hemen her yolu denemiştir. *"Hacer Hanım'sa eteğini beline sokmuş,evin içinde dört dönüyordu. Cenab-ı Allah dualarını kabul etmiş,oğlunu gene ona bırakmıştı. (Kemal,171)* Kıskanç, kurnaz ve hedefi doğrultusunda ilerleyen Hacer Hanım'a karşı Nazan hiçbir zaman saygıda kusur etmemiş maruz kaldığı her olumsuzluğa ve şiddete rağmen kayınvalidesini anne bilmiştir. Hatta eşiyile arasının düzelmesi için Hacer Hanım'a güvenmek gibi bir duygu geliştirmiştir. Nazan'ın bu saflığı karşısında başka planları olan Hacer Hanım, oğlunu karısına karşı soğutmak ve aklını çelmek için her yolu denemiş; en az kendisi kadar kurnaz, barda çalışan Rıza'nın çıkarıcı karısı Naciye'nin yardımıyla Nazan'a tuzak hazırlamıştır. Kendince hazırladığı planlarla oğlunu etkileme yolları bulmuş, zorlanmadan amacına ulaşip onları temelli ayırmayı başarmıştır. *"Karın bir bohçacı vasıtasıyla sana eşek dili muskası yazdırmış, ceketinin arkasına dikecekmış!"* (Kemal,138)Kurduğu planda sözü edilen büyü olayını çıkararak kendisi olmasına rağmen olay ile hiç alakası yokmuş ve Nazan'ın yanındaymış gibi davranan Hacer Hanım, bütün ikiyüzlülüğünü sergilemiştir. Bu davranışının altında torunu Haldun'u evde tutmak ve oğlunun karısına hediye ettiği yüzüğe sahip olmak vardır. *"Hacer Hanım, yüzüğün onda kalmasına bir türlü razı olamıyordu. Hayatında bir kere, bir kerecik olsun sahip olamadığı o*

zarif, o pırl pırl yüzüğü ne kaptırsındı?” (Kemal,179) Nazan, Mazhar Beyle evli olduğu sürece Hacer Hanım’ın oyunlarını engelleyememiş, engelleyemediği gibi bu oyunlara karşı uyanık olmayı başaramamıştır.Sonuçta Hacer Hanım’ın insanlık dışı tutum ve planları karşısında yenik düşüp kocasını kaybetmiştir.Zaten içine kapanık bir figür olan Nazan kayınvalidesine inanıp kocasıyla doğrudan bir iletişim dahi geliştirememiş, düşüncelerini Hacer Hanım yoluyla iletmiştir. “Mazhar’la konuştum. O da çok pişman ama bir kere oldu diyor, seni teyzene yollayacağız ama hiç merak etme. Gittiğinin üçüncü ayı bahara doğru yani, buradasın! Çocuğa gelince... Haldun’u burada bırakırsa kendisi için iyi olur diyor.” (Kemal,179) Hacer Hanım’ın türlü oyunlarına gelen Nazan onun yaptığı bütün kötülöklere rağmen ona güvenmekten başka bir çözüm yolu bulamamış, bir gün evine döneceği fikrine kendini inandırmıştır. Bu fikir evden ayrıldığı süreçte onun hayata bağı kalmasını sağlayan tek neden olmuştur.

Hacer Hanım, konaktaki birliktelikleri boyunca Nazan’a her çeşit baskıyı uygulayarak Nazan’a ne oğluna eş olmayı ne de torununa anneliği yaşatmış, bir ailenin yıkılmasına neden olmuştur. Nazan’ın değerini “bar kadını” Jale’nin eve gelin olarak gelişinin ardından, konak yaşamında adeta Nazan’a gösterdiği muameleyi Jale’den acımasızca gördükten sonra anlamıştır.

2. AİLE DIŞI FİGÜRLER

2.1 Naciye ve Rıza

Orhan Kemal, romanında baskılanmışlığı aile içi ilişkilerde görülen çekişmeler, kıskançlıklar yoluyla ortaya koyduğu gibi odağı ailenin bu durumunu aileyi dışarıdan etkileyen figürlere de yer vererek anlatmıştır. Mazhar Bey ve ailesinin yan komşuları olan Naciye ve Rıza bu figürlerdendir ve ailenin dağılma sürecindeki olayların akışında etkin bir rol oynamışlardır. Aileye çıkarları için yanaşan dedikoducu, yaranma duygusuyla hareket eden bu aile Nazan'ın kaderini olumsuz etkilemiştir. Hacer Hanım'ın kötü emellerine hizmet eden, laf taşımada usta olan Naciye kadar kısa boylu fiziğiyle betimlenen, Mazhar Bey'in aracılığıyla meyhanede işe başlayan Rıza, romanda Nazan'ın yaşamının her döneminde dış baskıyı oluşturan önemli figürler olarak yer almışlardır.

“Bu sırada kapı çaldı, Hacer Hanım koştı ipi çekti, Naciye'ydi. Merdivenlerden merakla çıkarken, Hacer Hanım parmağıyla “Suuus” yaptı. Naciye de kendini tuttu ama merakı büsbütün arttı. Akşamki gürültüleri, Mazhar Bey'in haykırışlarını işitmiş, asıl sebebi öğrenememişti. Kocasını evde haber bekliyordu. Eğer fevkalade bir hal var da Mazhar Nazan'ı boşadıysa...” (Kemal,172)

Nazan'ın konakta olduğu dönemlerde Naciye kendi çıkarlarını hedefleyerek Hacer Hanım'ın dedikodularına destek çıkmış, mahalleye yalan yanlış söylentiler yaymıştır. Bu olumsuz rol, romanın ilerleyen bölümlerinde Nazan'ın hayatını büyük ölçüde şekillendirmiştir. *“Mazhar sigarasından üst üste duman aldı. Sonra,” Hem de üçten dokuz boşadım,” dedi. “Talak-ı selase, bu daha kötü. (Pencereden baktı). Naciye soykası da hemen uyanmış. Yarın şehre yayar artık. Söyle, ne yapalım kadıncağızı?(Kemal,170)*

Hacer Hanım'ın yanında olduğu halde Nazan'a konakta yaşadığı dönemde bir dost gibi yaklaşan ama gerçekte ikiyüzlü bir tutum sergileyen Naciye, Nazan'ın saflığından yararlanmış ve onu kandırmıştır. Naciye, Nazan'a bir dost olarak yaklaşmış kocasıyla ilişkisini sağlamlaştırmak için ona, kocasının ceketine dikilmek üzere muska yaptırmıştır. *“Al bu*

muskeyi, Muhabbet içindir. Kocanın ceket astarının içinde dikiver. Birebirdir...” (Kemal,132)

Böylece Hacer Hanım’ın hedefi yerini bulmuş, Nazan kocasının gözünden düşmüş konaktan gönderilmiştir. Bu süreçte Mazhar Bey’in katkılarıyla Jale ile aynı barda çalışmaya başlayan Rıza, Nazan ve Hacer Hanımla ilgili olan biten her şeyi tüm detaylarıyla Jale’ye sunmuş, bir yandan da Jale’ye hizmet etmiştir. Jale, Nazan’ın ayrılışından sonra eve yeni gelin olarak gelmiş ve baskın bir duruş sergilemiştir. Eşi Mazhar Bey üzerinde de gerçekleştirdiği baskınlığı sonucu Hacer Hanım etkisiz hale gelmiştir. Hacer Hanım’ı oğlunun vefatının ardından kalan parayla “ortak meyhane açıp köşeyi dönmek” vaadiyle dolandıran Naciye ve Rıza çifti, birçok ikiyüzlülüğün ardından ellerine geçen parayla kendilerine bir meyhane açmayı başarmışlardır. Rıza’nın ölümünün ardından meyhaneyi Ahmet adında bir garsonun yardımıyla işletmeyi sürdüren Naciye, yıllar sonra Nazan’la yeniden karşılaşmıştır. Nazan’ı, sefil durumu ve yaşamın zorluklarıyla fiziksel açıdan çöküşü nedeniyle güçlkle tanıyan Naciye, Nazan’a kocasından kalan hem maddi hem manevi değeri olan yüzüğü doğrultusunda para karşılığı şantaj yapmayı planlamıştır. *“Vallaha Nazan sen bilirsin, ben bu işi kafama taktım, oğlun senin gibi bir annesi olduğunu el âlemin duymasını istemez.”* (Kemal, 374) Yıllar sonra bir kez daha Naciye tarafından engellenen ve baskılanan Nazan, daha fazla dayanamamış tek kurtuluş yolu olarak Naciye’yi boğarak öldürmüştür.

“Oğlumun şerefıyla oynatmayacağım seni!” Naciye ürktü. Kadının gözleri dönmüştü. Onu hiç böyle hatırlamıyordu. Ayağa kalkmak istedi ama Nazan bırakmadı. Leş gibi kokan ağzıyla burnunun dibine sokulmuş, akları kıpkırmızı gözlerine dikmişti. Göz göze geldiler. Naciye adamakıllı korktuğu halde, gene de direniyordu. Bir ara kadının nefesinden rahatsız olarak kalkmak istedi. Olmadı. Nazan bileğinden sımsıkı tutmuş kalkmasına engel olmuştu. Naciye iri bir balık gibi kıvrandıktan sonra ağır ağır gevşedi, kolları yana düştü, mosmor kesildi. Ancak o zaman kendine gelen Nazan kadını öldürdüğünü anlayarak korktu.”(Kemal, 375)

Romadaki yan figürlerden Naciye ve Rıza’nın Nazan üzerinde yarattıkları baskılanmışlık durumu Nazan kadar kendi yaşamlarının da olumsuz etkilemiştir. Bu karı kocanın kurgudaki rolleri Nazan ile kurdukları sahte iletişim, ikiyüzlü tavırlar diyalog tekniği yanında iç monologlar yoluyla da okuyucuya yansıtılmıştır.

“Rüyaya inanırdı. Onun için Nazan’dı mutlaka.Şayet Nazan’sa biliyordu yapacağını. Aptallığın lüzumu yoktu. Koskoca bir hükümet doktorunun anasıydı. Bu haliyle oğluna görünmekten utanıyorsa bile, kendisi gider, müjdeyi verir. Hoş, kim bilir, oğlan da belki burnu büyüğün biri olmuştu.Anasını belki de tanımak istemezdi.Öyle yahut böyle. Anasından utanırsa bile kendine göre hava hoştu.Ya bolca para verip ağzını kapatırlar ya da onları şehirde rezil ederdi.Tam fırsattı.Paraya ihtiyacı vardı.Ağzını kapamak için verecekleri bolca parayla dükkânı adam ederdi.” (Kemal,370)

2.2 Nazan’ın Teyzesi

Romanda, Nazan’ın var oluşunda katkısı olan teyzesi Aliye Hanım’ın rolü önemlidir. Annesini genç yaşta kaybeden Nazan çocukluk ve gençlik yıllarını başta teyzesi olmak üzere akrabalarının yanında geçirmiş, onların baskısıyla yetiştirilmiştir. Akrabaları onu koruma adı altında geleneksel biçimde yönlendirmişlerdir. Bu nedenle dış dünyayla doğru ve olması gereken biçimde iletişim kuramamış kendini tam anlamıyla ifade etmeyi öğrenememiştir. Mazhar Bey’le evliliğinde de evlilik öncesinde hamile kalması üzerine Nazan, teyzesi tarafından reddedilmiş evlilik hayatına ilk günden yenik ve eksik başlamıştır. Hacer Hanım’ın oyunları yüzünden konaktan gönderilmesiyle hayatta kendi ayaklarının üstünde durmak zorunda kalan Nazan, geçmişte kovulduğu İstanbul’daki teyzesinin yanına gitmiştir. Bu süreçte yazar, Nazan’ın çevresiyle olan güvensiz ve zayıf iletişimiyle Nazan’ın romanda en çok öne çıkan karakter özelliklerinden biri olan saflığını bir kez daha okuyucuya sunmuştur. Tütün fabrikasında çalışan, başta çevresi ve iş arkadaşları tarafından sevilen ve sayılan bir figür olarak karşımıza çıkan Aliye Hanım, yeğenin saf ve savunmasız kişilik özelliğinin farkında olarak kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmiştir. Nazan’ın güvenini kazanmaya çalışmasındaki amaç tamamen ekonomiktir; ikiyüzlü davranarak değerli yüzüğü elde edip rahat yaşamaktır. *“Parmağındaki yüzüğü düşünüyorum, satalım parasıyla çorap makinesi alalım diyorum!” (Kemal,201)*Nazan’ı yanına taşınmasının ardından yeğenine tam anlamıyla bakamayan Aliye Hanım, Nazan’ı yalnızca çıkarları doğrultusunda yönlendirmiştir. *“Köprüyü geçene kadar ayıya dayı demeli, sakalına göre tarak vurmalıydı.”(Kemal,203)* Teyzesi Nazan kendi himayesinde olduğu süreçte çevreye karşı da uyumlu bir durum yaratmaya

çalışmıştır.Burada da amaç Nazan'ı koruması ötesinde kendi saygınlığını ve konumunu korumaktır.Nazan'ı mahalledeki erkeklerin ve Nesrin'in sevgilisi Sami'nin sürekli sıkıştırmasına karşı yeğenine nasihat etmeye çalışmıştır. “ *Eş arkadaşı, dost arkadaşı istemem bir daha Nazan!*’ dedi. *‘Bu mahalleyi bilir misin sen? Alimallah, insanı omuzladıkları gibi kaçırır götürürler!’* (Kemal,218) Nazan'ın kocası tarafından gönderilmesi ve İstanbul'da kısa sürede kurduğu çarpık ilişkilerin sonucunda mahalleli tarafından ileri geri söylentiler çıkmıştır. Aliye Ana bu durumda Nazan'ı sürekli gözetimi altında tutmuştur. Nazan'ın teyzesi Aliye Ana'yı kuşkulandıran ve güvenini sarsan bir diğer neden olmuştur.

“Aliye Ana utancından yerlere geçerek dükkândan çıktı, hala kar savruluyordu. Eve geldi, Nazan'a dargın dargın bakarak sordu: “Bugün konuştuğun adam kimdi?” Nazan'ın yüreği çarpmaya başlamıştı. Zaten mahallenin dedikodu yapacağı belliydi. Anlattı. Dikkatle dinleyen Aliye Ana, “Eş arkadaş, dost arkadaş istemem bir daha Nazan! Dedi. “Bu mahalleyi bilir misin sen? Alimallah, insanı omuzladıkları gibi kaçırır götürürler! Nazan yemin ediyor, ant içiyor, fakat teyzesini yüzde yüz inandıramıyordu.”(Kemal,294)

Nazan Mazhar Bey'in evinden ayrılışının ardından geçirdiği zorlu günlerde ailesi olarak gördüğü teyzesinden beklediği ilgiyi tam anlamıyla bulamamıştır. Teyzesinin ona sahip çıkamaması aksine onu romandaki birçok figür gibi kendi çıkarları doğrultusunda kullanması Nazan'ı yaşamda baskılayan, hayatının sonraki sürecinde çarpıklıklara, yaşayacağı şiddete,her tür olumsuzluğa temel oluşturmuştur.

2.3 Sami

Nazan üzerinde baskı oluşturan bir diğer figür ise Sami'dir. Sami Nazan'ı baskılarla dolu zorlu yaşantısında diğer figürlerin aksine her koşulda sahiplenen ve yanında olan, Nesrin'in sevgilisidir. Sami'nin, Nesrin'i barıştıklarını açıklayan bir mektupla İstanbul'a çağırması ve aynı zamanda Nazan'ın da konaktan gönderilmesiyle teyzesinin yanına İstanbul'a gidecek olması Nesrin ve Nazan'ın yolunun kesişmesini sağlamıştır. Nazan ile Nesrin aynı trende İstanbul'a gelmiş ve Nesrin'in Jale ile konuşmalarından Nazan'ı uzaktan tanımasına rağmen

tam olarak tanışmaları bu yolculuk sırasında gerçekleşmiştir. Böylece Nesrin'in, arkadaşı Jale'nin avukat Mazhar Bey ile olan ilişkisinin bir sonucu olarak adını duyduğu, tanıyıp acıdığı Nazan'la aralarında güçlü bir dostluk başlamıştır. Nazan ile Nesrin'in çok iyi arkadaş olduklarını bildiği halde Nazan'a yaklaşmaya çalışan, romanda uzun boylu, geniş omuzlu, çapkın bir figür olarak betimlenen Sami, Nazan'ın yaşamını büyük ölçüde yönlendirmiştir. Gerçekte sevgilisi Nesrin'e sahici bir bağlılık duymayan Sami romanda yalnızca başı sıkışınca veya paraya ihtiyacı olduğu zamanlar insanlarla yakınlık kuran, karanlık işler peşinde, çıkarıcı bir figür olarak tanıtılmıştır.

“Yalnız kalmışlardı.Sami genç kadına yiyecek gibi bakıyordu.Genç kadın her zaman ki ürkekliği içinde değildi. Değildi ama erkeğin kudretli bakışı altında ezilmiş, Nesrin'in sözlerini hatırlamıştı: ‘Aşk oyunlarında Sami'nin üstüne yoktur.Öyle olmasa onun kahrını yıllardır çeker miydim?’” (Kemal,253)

Tanıştıkları ilk andan itibaren Nazan'ı sevgilisine kıyasla daha genç ve güzel bulan Sami, Nazan'ı saflığı ve çaresizliğinin de etkisiyle bulduğu her fırsatta sıkıştırmıştır. *“Kaç vakittir Nazan'ı kancaya takmıştı. Nesrin'le birlikte İstanbul'a geldikleri gün Haydarpaşa'da karşılaştıkları sıra, daha o zaman dikkatini çekmişti ama... Nesrin'in tedbirleri yüzünden bir an bile yalnız kalamamışlardı.” (Kemal,206)* Sami, Nesrin'in hastalığının İstanbul'a gelmelerinin ardından daha da şiddetlenmesi, hastaneye kaldırışı ve kısa bir süre sonra ölmesi üzerine Nazan'a tam anlamıyla sahip olmuş onunla aynı evde yaşamaya başlamıştır ve onu kısa süre içinde de kendi içinde bulunduğu dünyanın bir parçası haline getirmiştir.

Romanda Nazan erkek egemen geleneksel Türk aile yapısında baskılanmış kadını sembolize etmekte, bu baskılanmışlığı çocukluğundan beri sürmektedir. Kocasına karşı kendini savunamaması da bu baskılanmışlığındandır. Romanda aynı durumu Nazan Sami'ye karşı da göstermiş, duruşuyla erkeğin üzerinde baskı kurmasına izin vermiştir. *“Zaten oğlunun dışında hiçbir eksiği yoktu.Başını soktuğu bir pansiyon, pansiyonun görülecek işleri, emreden bir erkek vardı.” (Kemal,266)* Sami, aynı evde yaşamamaya başladıktan sonra Nazan'ın zayıf tarafının farkına varmış, ona karşı eski ilgisini tamamen kaybetmiştir.

“Bir zamanlar her şeyi unutup ta Süleymaniye’lerde dolaştığı, uğruna her şeyi göze aldığı kadın bu muydu? Muhakkak ama şimdi, bu daha çok bir “hizmetçiydi”. Eve geldiği zamanlar yemeğini, yatağını hazır buluyor, kirli çamaşırlarını yıkayıp gömleklerini kolalatmayı düşünmüyordu. Nazan, kocasının evinde olduğu gibi evinin hanımı değil, hizmetçisi oluvermişti. Halinden şikâyet ettiği, Sami’ye asılıp şuraya buraya götürülmesini yahut kendisiyle meşgul olmasını yahut da geç kaldığı, hiç gelmediği zamanlar geceyi kimlerle nerede geçirdiğini sorup Nesrin gibi isterik kıskançlıklarla yakın ilgi istemiyordu”.(Kemal,262)

Sami’nin iç monologları ve Nazan’ı elde etmeye çalışmasında geçen diyaloglar Sami’nin odak figür Nazan üzerinde uyguladığı baskıyı kanıtlamaktadır. Yaşamının her döneminde şiddet ve baskı sonucu istemeden de olsa aynı davranışları sergileyen Nazan, farkında olmadan Sami ve iş ortaklarının sahte para basma operasyonunun büyük bir parçası olmuştur. Yakalanmalarının ardından onun saflık ve baskılanmışlık gibi önemli ve belirgin kişilik özellikleri Nazan’ın suçta bulaşmasında etkili olmuştur.

2.4 Hapishanedeki Kadınlar

Roman boyunca birçok zorluğa göğüs germek zorunda kalan Nazan sonunda verdiği mücadelede yenik düşmüştür. Attığı yanlış adımlar doğrultusunda kurduğu hatalı ilişkilerin bir yansıması olarak İstanbul’da tanıştığı Nesrin’in sevgilisi Sami’nin önderliğinde sahte para basma operasyonunun büyük bir parçası olmuştur. Aynı zamanda gözaltı sürecinde suç, saf ve bastırılmış karakterinin bir sonucu olarak onun üstünde kalmıştır. Gözaltı sürecinde suçun kendisine atılmasıyla hapishane yaşamı sürmeye başlayan Nazan, hayatının daha önceki dönemlerinde olduğu gibi hapishanedeki kadın figürlerden de şiddet ve baskı görmüş kısa sürede hapishanedeki kadınların elebaşı olarak bilinen Çingene Nedime’nin hizmetçisi konumuna gelmiştir.

“Nedime Kadından çok erkeği hatırlatıyordu. Bundan önce peşinden sürüklendiği erkekleri... Tıpkı onlar gibi bağırp çağırıyor, onlar gibi dövüyor, onlar gibi yemeğini zamanında hazır istiyor onlar gibi ev işlerinin kusur görülmesini istiyordu. Nedime gerçekten de onlar gibiydi: Bütün bu işlerden sonra, gece öteki kadınlar uyuyup jandarmaların geceyi küt küt döven ayak seslerinden gayri bütün gürültüler dinince, Nedime Abla’nın koynuna giriyordu.” (Kemal, 308)

Bu figür, hapishane uzamındaki birlikteliklerinde besin ve barınma gibi temel ihtiyaçlar dışında hayattan bir beklentisi kalmamış olan odak figür Nazan'a çeşitli fiziksel ve sözel yollar aracılığıyla şiddet uygulamıştır.

“ Ne çıkacaktı? O kadar erkekle yatıp kalkmıştı da, nihayet kendi gibi bir kadının okşamalarıyla mı durum değişecekti? Sonra, Nedime Abla'yla dost geçinmek zorundaydı. Bütün işlerini görmek karşılığı yiyor, içiyor, alışkın olduğu koca baskısını da duyuyordu!” (Kemal,308)

Nazan'ın aksine duygularından daha çok çıkarları doğrultusunda hareket eden ve gerçekten işledikleri bir suç nedeniyle hapishanede olan Nedime Abla ve diğer kadın figürler, Nazan'ın saflılığını kendi yararları doğrultusunda kullanarak aynı zamanda Nazan'ı uyuşturucuya da alıştırmışlardır. Kemal, hapishanedeki kadın figürlerin Nazan üzerindeki baskıcı tutumunu diyaloglar aracılığıyla okuyucuya sunmuştur. Nazan'ın yaşam serüveninde geçirdiği birçok travmaya hapishane uzamı ile bir yenisi daha eklenmiştir. Nazan hayatının bu döneminde kendisi gibi bir kenara atılmış hemcinslerinden de baskı ve şiddet görmüş yaşamın türlü acılarını tatmıştır.

3. SONUÇ

“El Kızı” adlı romanda Nazan yaşam karşısında kimsesiz bir figür olarak tanıtılmıştır. Doğuştan getirdiği saflığı ve korumasız bir çevrede var olmak zorunda kalması mücadele edemeyeceği bir yaşama mahkûm olmasına neden olmuştur. Onun savunmasız kalmasına neden olan en önemli gerçeklik baskılanmışlıkla karşı karşıya olmasıdır. Yapıttaki yan figürlerin odak figürle çıkar ilişkileri içinde olmaları onun doğuştan getirdiği özellikleriyle birleşerek baskılanmışlığını güçlendirmiştir.

Bu ödevde Nazan'ın baskılanmışlığı aile içi ve aile dışı figürler başlığında ayrı ayrı ele alınmıştır. Aile içi figürlerden başta kayınvalide rolündeki Hacer Hanım; Nazan'ın kocası Mazhar Bey ve teyzesi Aliye onun yaşam karşısında baskılanmasına neden olmuşlar, birey dünyasını var etmesini engellemişlerdir. Aile dışında Naciye, Rıza, Sami, Hapishanedeki Kadınlar ve dolaylı olarak Jale

figürleri onun özgürlüğünü hem bireysel hem toplumsal anlamda sınırlamışlardır. Bu sınırlandırılmışlık ve baskılar Nazan'ın beden ve ruhen sömürülmesine neden olmuştur.

Bu tez çalışmasında El Kızı adlı romanın odak figürü aracılığıyla baskılanan insanların sömürüye alet edildiği görülmüştür.

4. KAYNAKÇA

- 1.Kemal, Orhan. El Kızı. Everest Yayınları. 17. baskı. Kasım 2010
- 2.TDK. Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu Yayınları, 8.baskı 1998